

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ОСМОЛЯН ВІТАЛІЙ АНАТОЛІЙОВИЧ

УДК 343.14

ОЗНАЙОМЛЕННЯ УЧАСНИКІВ ПРОЦЕСУ З
МАТЕРІАЛАМИ КРИМІНАЛЬНОЇ СПРАВИ

12.00.09 - кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук

Київ - 2012

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національній академії внутрішніх справ.
Міністерство внутрішніх справ України

Науковий керівник кандидат юридичних наук, доцент
Омельченко Олександр Євгенійович,
Національна академія внутрішніх справ,
професор кафедри кримінального

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, доцент

Підюков Петро Павлович,

Науково-методичний центр навчальних закладів МВС
України, начальник центру

кандидата юридичних наук, доцент **Батюк Олег**

Володимирович,

Волинський національний університет імені Лесі Українки,
завідувач кафедри кримінального права і процесу

Захист відбудеться « » травня 2012 р. о 14.00 годині на засіданні
спеціалізованої вченої ради Д 26.007.05 у Національній академії внутрішніх
за адресою: ДП-680, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії
адресою: ДП-680, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

2012 р.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Докорінні зміни в соціально-політичних та інших умовах життя суспільства і держави на нинішньому етапі розвитку України та прийняття Конституції України створили передумови для реформування системи кримінальної юстиції у напрямі подальшої демократизації, гуманізації, посилення захисту прав і свобод людини відповідно до вимог міжнародних правових актів і зобов'язань нашої держави перед європейським та світовим співтовариством.

Кримінально-процесуальне законодавство в останні роки зазнало змін, що були спрямовані на реалізацію вимог Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Зокрема, це стосується забезпечення прав учасників кримінального судочинства, розширення змагальності сторін, прав потерпілого, усунення обвинувального ухилу в діяльності суду, розширення судового контролю за обмеженням конституційних прав та свобод людини на етапі досудового провадження у кримінальних справах і оскарження до суду рішень органу дізнання, слідчого та прокурора. Спостерігається тенденція до розширення можливостей учасників кримінального судочинства отримати відомості з матеріалів кримінальної справи з метою реалізації своїх прав, свобод та законних інтересів. Це не тільки традиційне ознайомлення з матеріалами кримінальної справи по закінченню досудового слідства, але і такі види ознайомлення, як додаткове ознайомлення з усіма матеріалами кримінальної справи на стадії попереднього розгляду справи суддею, поява інших способів вивчення матеріалів кримінального судочинства тощо.

Різноманітність нових правовідносин, пов'язаних з реалізацією учасниками кримінального судочинства прав на свободу отримання інформації відобразилось в кримінально-процесуальному законодавстві, проте стало обтяжливою в реалізації діяльності практичного працівника. У певній мірі це відноситься до права на ознайомлення з матеріалами кримінальної справи, яке під впливом правових позицій Конституційного Суду України набуло значних змін.

До проблеми ознайомлення учасників процесу з матеріалами кримінальної справи певною мірою зверталися у своїх наукових працях такі вчені, як: О.В.

Батюк, В.П. Бож'єв, Л.В. Брусніцин, В.І. Галаган, В.М. Григор'єв, О.В. Гриненко, Ю.М. Грошевий, А.А. Дубинський, Н.С. Карпов, О.М. Ларін, Є.Д. Лук'янчиков, М.М. Михеєнко, Ю.А. Новіков, В.Т. Нор, Ю.Ю. Орлов, П.П. Підюков, М.А. Погороцький, П.В. Седельников, А.В. Смирнов, М.С. Строгович, В.Т. Томін, Л.Д. Удалова, Ф.Н. Фаткуллін, Л.В. Хімічева, В.П. Шибіко, М.С. Шумило, Н.А. Якубович та ін.

Проведений аналіз наукових джерел щодо проблем ознайомлення учасників процесу з матеріалами кримінальної справи свідчать про те, що в більшості досліджувались питання ознайомлення учасників процесу з матеріалами справи: на етапі закінчення досудового розслідування із направленням кримінальної справи до суду; під час зупинення кримінальної

справи; щодо забезпечення прав учасників процесу; судового контролю на досудовому слідстві.

Водночас ряд проблем є не вирішеними або розглянутими лише через призму напрямку наукових досліджень зазначених науковців. Частина з них до цього часу залишається дискусійними та потребують свого вирішення, орієнтуючись на чинне законодавство України та міжнародно-правові норми, що присвячені захисту прав людини і громадянина. Ці обставини і зумовили вибір теми дисертаційного дослідження та свідчать про її актуальність.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження ґрунтується на основних положеннях Концепції вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів (Указ Президента України від 10.05.2006 р. №361/2006), Концепції реформування кримінальної юстиції України (Указ Президента України від 08.04.2008 р. №311/2008), Комплексної програми профілактики правопорушень на 2007-2009 роки (постанова Кабінету Міністрів України від 20.12.2006 р. № 1767). Дисертація виконана відповідно до Пріоритетних напрямів наукових та дисертаційних досліджень МВС України, які потребують першочергового розроблення та впровадження в практичну діяльність органів внутрішніх справ на період 2004-2009 роки (наказ МВС України від 05.07.2004 р. № 755) та тематиці Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2010-2014 роки (наказ МВС України від 29.07.2010 р. № 347); передбачена планами науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт Національної академії внутрішніх справ на 2008-2012 рр.

Мета і задачі дослідження. *Метою* роботи є розробка пропозицій щодо вдосконалення порядку ознайомлення учасників кримінального судочинства з матеріалами кримінальної справи.

Для досягнення зазначеної мети передбачається вирішення таких *задач*:

- окреслити теоретичні розробки й нормативну регламентацію положень, що регулюють порядок ознайомлення учасників процесу з матеріалами кримінальної справи;
- розкрити соціальну сутність та правову природу поняття ознайомлення з матеріалами кримінальної справи;
- визначити стадії кримінального судочинства, на яких можливе ознайомлення з матеріалами кримінальної справи;
- з'ясувати об'єм інформації, з яким мають право ознайомитись учасники кримінального судочинства;
- деталізувати коло учасників кримінального судочинства, які мають право на ознайомлення з матеріалами кримінальної справи;
- визначити рівень доступу кожного учасника кримінального процесу до інформації, яка міститься в матеріалах кримінальної справи;
- розкрити сутність строків ознайомлення учасників процесу з матеріалами кримінальної справи;
- сформулювати пропозиції стосовно вдосконалення процедури

ознайомлення учасників процесу з матеріалами кримінальної справи.

Об'єкт дослідження - кримінально-процесуальні відносини, що виникають з приводу ознайомлення учасників процесу з матеріалами кримінальної справи.

Предмет дослідження - ознайомлення учасників процесу з матеріалами кримінальної справи.

Методи дослідження обрані з урахуванням поставленої мети і задач дослідження, його об'єкта та предмета. Методологічною основою є система загальнонаукових і спеціальних методів, які застосовуються в юридичній практиці. *Логіко-юрндичний метод* (підрозділи 1.1-1.3) використовувався для визначення та науковою тлумачення термінів: «ознайомлення», «учасник процесу», «матеріали справи», а також виявлення недоліків у законодавстві, що регулює процес ознайомлення з матеріалами кримінальної справи; *системно-структурний метод* (підрозділ 1.3) - для побудови та розкриття нового поняття процедури ознайомлення учасників процесу з матеріалами кримінальної справи; *статистичні методи* (зведення, групування) - для підведення підсумків у результатах діяльності правоохоронних органів та судів України з питань реалізації учасниками процесу права на ознайомлення з матеріалами справи (підрозділи 2.2, 3.1, 3.2); *порівняльно-правового аналізу* (підрозділи 3.1, 3.2) - у процесі зіставлення кримінально-процесуальних норм законодавства України та деяких зарубіжних держав, що дало можливість внести конкретні пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства та проекту нового КПК України; *соціологічні методи* (анкетування та опитування) - для збирання емпіричних матеріалів (розділи 2, 3).

Обґрунтованість і достовірність сформульованих у дисертації наукових положень, висновків та рекомендацій визначається і забезпечується *емпіричною базою дослідження*, яку становлять дані, отримані в результаті вивчення 120 кримінальних справ, порушених протягом 2008-2010 рр.; аналітичні та статистичні матеріали Верховного Суду України, Міністерства внутрішніх справ України за період 2009-2010 рр.; дані опитування 150 практичних працівників органів досудового розслідування. При підготовці дослідження дисертант використав власний досвід практичної роботи у слідчих підрозділах Харківської та Хмельницької областях.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що у дисертації сформульовано низку положень і висновків, які є новими у концептуальному плані та важливими для юридичної практики. До найбільш істотних результатів що містять наукову новизну, слід віднести такі положення;

вперше:

- доведено співвідношення норм кримінально-процесуального законодавства щодо ознайомлення з матеріалами кримінальної справи та статті 32 Конституції України щодо права на свободу отримання інформації;

- обґрунтовується необхідність безпосередню процедуру вивчення учасниками процесу матеріалів кримінальної справи на судових стадіях оформляти складанням протоколу ознайомлення з матеріалами справи в суді;

- розкрито умови ознайомлення учасників процесу з матеріалами кримінальної справи, якими є: право та обізнаність учасників процесу про можливість ознайомитись з матеріалами справи, наявність матеріалів справи, клопотання учасників процесу на ознайомлення, рішення посадової особи щодо надання дозволу на ознайомлення з матеріалами справи;

удосконалено:

- поняття «ознайомлення з матеріалами кримінальної справи», під яким розуміють процес вивчення учасниками кримінального судочинства матеріалів слідчого та судового провадження, інших матеріалів, речових доказів з метою отримання відомостей, необхідних для реалізації своїх прав та законних інтересів;

- коло учасників, які мають право на ознайомлення з матеріалами кримінальної справи;

- характерні риси та властивості інформації, що знаходиться в матеріалах кримінальної справи;

дістало подальший розвиток:

- об'єм повноважень кожного учасника кримінального судочинства про ознайомленню з матеріалами кримінальної справи;

- наукова позиція про доцільність ознайомлення підозрюваного, обвинуваченого та його захисника з постановою про призначення судової експертизи, оскільки вказана процесуальна дія не є порушенням права на захист;

- порядок пред'явлення для ознайомлення матеріалів кримінальної справи на етапах досудового розслідування та в суді;

- низка пропозицій щодо змін і доповнень до КПК України, що стосуються процедури ознайомлення потерпілого, цивільного позивача і цивільного відповідача з матеріалами кримінальної справи.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані й аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки і пропозиції використані:

у законотворчій діяльності - при внесенні змін і доповнень до чинного КПК України, а також при доопрацюванні проекту нового КПК України (акт впровадження Комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності ВР України № 04-19/14-624 від 01.04.2011 р.);

у правоохоронній діяльності - при розслідуванні злочинів; при розробці відомчих наказів, інструкцій; при проведенні занять в системі службової підготовки, на курсах підвищення кваліфікації працівників органів дізнання та досудового слідства (акт впровадження Головного слідчого управління МВС України № 13/11-15838 від 24.11.2010 р.; акт впровадження Слідчого управління У МВС України в Хмельницькій області № 8/2495 від 02.06.2010 р.);

у навчальному процесі - при написанні окремих розділів (глав) підручників і навчальних посібників з курсу «Кримінальний процес», при підготовці лекцій і проведенні занять за відповідними темами (акт впровадження Національної академії Державної прикордонної служби

України ім. Б. Хмельницького № 1297 від 09.10.2010 р.).

Особистий внесок здобувана. Дисертацію виконано самостійно. У співавторстві автором опубліковано одну наукову статтю, у якій особистий внесок здобувана становить 50% від загального обсягу тексту.

Апробація результатів дисертації. Матеріали дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження доповідались на: Другій Всеукраїнській науково-практичній конференції «Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України» (м. Хмельницький, 2009 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Тенденції та пріоритети реформування законодавства України» (м. Запоріжжя, 2010 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективні інновації в науці, освіті, виробництві та на транспорті» (м. Одеса, 2010 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми формування громадянського суспільства та становлення правової держави» (м. Черкаси, 2010 р.).

Публікації. Основні теоретичні положення та висновки дисертації дістали відображення у восьми публікаціях, серед яких чотири статті опубліковані у фахових виданнях з юридичних наук, та чотири тези доповідей на конференціях.

Структура дисертації складається зі вступу, трьох розділів, що містять сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (219 найменувань) та сім додатків. Повний обсяг дисертації становить 196 сторінок, з них загальний обсяг тексту - 157 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації; висвітлено зв'язок роботи з науковими програмами і планами; сформульовано мету та задачі; визначено об'єкт, предмет, методи та емпіричну базу дослідження; подано опис одержаних результатів, їх новизни та практичного значення; наводяться відомості про апробацію і публікації результатів дослідження.

Розділ 1 «Сутність ознайомлення учасників процесу з матеріалами кримінальної справи» складається з трьох підрозділів, у яких досліджуються поняття учасників кримінального процесу та їх право на ознайомлення з матеріалами кримінальної справи.

У *підрозділі 1.1. «Ознайомлення з матеріалами кримінальної справи як право учасників процесу»* висвітлено юридичну природу норм про ознайомлення з матеріалами кримінальної справи, розглядаються структурні елементи суспільних відносин, що виникають між учасниками кримінального процесу з приводу ознайомлення з матеріалами кримінальної справи, обґрунтовується найбільш досконалий механізм правозастосовної діяльності при регулюванні вказаних правовідносин.

Автором досліджується зміст та призначення процедури ознайомлення з матеріалами кримінальної справи в процесі розслідування кримінальної справи слідчим; розкривається процес та порядок ознайомлення з матеріалами кримінальної справи, які викладені у нормах статей КПК України, щодо їх повноти та деталізації законодавцем; встановлюються аспекти між конфіденційністю та статусом інформації, яка міститься в матеріалах кримінальної справи, до статусу учасника кримінального процесу та його можливості отримати доступ до вказаної інформації; відбувається оцінка права кожного учасника кримінального процесу на можливість отримати інформацію; встановлено конституційну природу норм на свободу отримання інформації, а також те, що вказані конституційні норми є базисними для норм на ознайомлення з матеріалами кримінальної справи, які містяться в статтях КПК.

При з'ясуванні процесуального призначення та правового навантаження, яке несе на собі процедура ознайомлення з матеріалами кримінальної справи, дисертантом розкрито та обґрунтовано думку про те, що всі учасники кримінального процесу зацікавлені володіти інформацією, яка міститься в матеріалах кримінальної справи, однак цього роду інформація потребує обмеження в доступі на певних стадіях кримінального судочинства. Проте, лише 3,0 % респондентів розділили думку дисертанта з приводу обмеження в доступі до матеріалів кримінальної справи на певних стадіях кримінального судочинства.

Здобувач узагальнює думку щодо інформації, яка перебуває в матеріалах кримінальної справи, і вказує, що вона не є загальнодоступною. Проте при наданні матеріалів кримінальної справи необхідно приймати до уваги значимість прав та свобод, які учасники кримінального судочинства бажають реалізувати шляхом використання цих прав на свободу отримання інформації. Вказану думку підтримали 89,0 % опитаних практичних працівників органів внутрішніх справ.

У зв'язку із постановкою та вирішенням вищевказаних питань дисертантом запропоновано своє визначення поняття ознайомлення з матеріалами кримінальної справи. Визначено, що ознайомлення з матеріалами кримінальної справи - це процес вивчення учасниками кримінального судочинства матеріалів слідчого та судового провадження, інших матеріалів, речових доказів та приєднаних до справи об'єктів, з метою отримання відомостей, необхідних для реалізації своїх прав та законних інтересів у кримінальному процесі. Ознайомлення забезпечується слідчим, в провадженні у якого перебуває кримінальна справа.

У підрозділі 1.2. «Поняття учасників кримінального процесу» розкрито поняття «учасник кримінального процесу», встановлено коло учасників кримінального процесу, які наділені правом ознайомлення з матеріалами кримінальної справи.

Учасники кримінального процесу - це всі державні органи, посадові та приватні особи, які ведуть кримінальний процес або залучаються до нього, вступають між собою у процесуальні правовідносини, набуваючи

процесуальних прав і виконуючи процесуальні обов'язки. Встановлено, що особі у кримінальній справі надається статус учасника кримінального процесу лише тоді, коли «протиленною» стороною праводносин у вказаній кримінальній справі є орган влади або посадова особа, яка веде процес.

Під час дослідження автором встановлена недостатня ефективність процедури ознайомлення з матеріалами справи працівників оперативних підрозділів органів внутрішніх справ, які здійснюють оперативний супровід у кримінальній справі. Хоча вказана процедура врегульована наказами МВС України. Зокрема, на це вказували під час опитування 10,3 % респондентів, які мали можливість ознайомитись з матеріалами кримінальної справи, проте ця процесуальна дія ніяким чином слідчим документально не фіксувалась; 4,5 % - вказали, що ознайомлення фіксувалось протоколом ознайомлення; 6,7 % - іншим актом. Вищезазначене вказує на недостатню ефективність у практичній діяльності вимог наказу МВС України № 777 від 07.09.2005 р. «Про затвердження інструкції з організації взаємодії органів досудового слідства з оперативними підрозділами органів внутрішніх справ України на стадіях документування злочинних дій, реалізації оперативних матеріалів, розслідування кримінальної справи та її розгляди в суді», в якому процедура ознайомлення з матеріалами кримінальної справи ніяким чином не описана та не роз'яснена.

У підрозділі 1.3. «*Поняття матеріалів кримінальної справи*» встановлено, що матеріали, які мають доказове значення, а також є формою фіксації рішень органів та посадових осіб, які здійснюють кримінальне судочинство, доцільно позначити як «матеріали слідчого провадження».

Проаналізована доцільність застосування терміну «матеріали слідчого провадження», а не «матеріали кримінальної справи». Оскільки термін «матеріали слідчого провадження» відображає всі документи - результат кримінально-процесуальної діяльності слідчого, у якого в провадженні перебувала кримінальна справа.

Матеріали слідчого провадження - це всі документи, що є результатом кримінально-процесуальної діяльності слідчого, у якого в провадженні перебуває кримінальна справа. Під документами слід розуміти матеріальні об'єкти, які у зафіксованій формі відображають відомості про події і факти, що мають кримінально-процесуальне значення, та викладені за допомогою знаків, які сприймаються людиною (власними силами або завдяки застосуванню технічних засобів). Вказані документи повинні дозволяти однозначно відтворювати у вигляді зображень чи усної мови, передавати і тлумачити думку людини, мають складатись певною особою, представником підприємства, установи, організації, а також одержуватись у встановленому порядку органами розслідування або судом та повинні бути приєднані до матеріалів кримінальної справи.

Автором встановлено, що матеріали кримінальної справи представляють собою різновид інформації та інформаційних відносин. Предмет цих відносин - інформація, яка наділена характерними рисами та властивостями: фіксації,

інваріантності, доленосності, трансляційності, мультиплікативності, мінливості, що регулюються нормами, в яких суттєва регламентуюча роль відведена приписам КПК України. Вказані відносини, що відрізняються юридичною технікою складання, граматичним виразом приписів, предметом та методом регулювання, об'єднані між собою сукупністю суттєвих ознак. Тому вони утворюють та представляють окремий інститут кримінально-процесуального права.

Розділ 2 «Ознайомлення учасників процесу з матеріалами справи на досудових стадіях кримінального процесу» складається з двох підрозділів, у яких досліджуються особливості ознайомлення учасників процесу на різних етапах досудового розслідування та, особливо, на етапі закінчення досудового слідства у справі.

У підрозділі 2.1. *«Ознайомлення з деякими матеріалами кримінальної справи на досудових стадіях кримінального процесу як право учасників процесу»* досліджуються норми КПК України щодо ознайомлення з матеріалами кримінальної справи на досудових стадіях. Проводиться детальний розгляд досудових стадій кримінального процесу відносно можливості ознайомлення учасників з матеріалами кримінальної справи, що дозволяє визначити підстави та порядок реалізації конституційного права на свободу отримання інформації.

Автором досліджується регламентація відносин по ознайомленню з матеріалами кримінальної справи на стадії порушення кримінальної справи, оскільки матеріали попередньої перевірки після порушення кримінальної справи включаються в матеріали кримінальної справи, тому що містять відомості про обставини, які підлягають доказуванню. До них в обов'язковому порядку входять наступні документи: заява про вчинений злочин, рапорт чергового по райвідділу про виїзд слідчо-оперативної групи на місце події, протокол огляду місця події, пояснення очевидців та свідків скоєння злочину. Одним з фактів закінчення дослідної перевірки є момент порушення кримінальної справи, про що слідчий виносить постанову. З цього моменту вся інформація по встановленню обставин скоєного злочину фіксується в матеріалах кримінальної справи. Про можливість деяких учасників процесу ознайомитись із матеріалами справи на цій стадії заявили всього 0,2 % опитаних, решта респондентів вказали на неможливість ознайомитись зі справою одразу після винесення постанови про порушення кримінальної справи.

Окрім того, здобувачем акцентовано увагу на можливість ознайомлення з матеріалами зупиненої або закритої провадженням кримінальної справи. Хоча, про неможливість реалізації вказаного права на підставі закриття чи зупинення справи заявили 98,0 % практичних працівників ОВС під час опитування.

Кримінальна справа зупиняється у зв'язку із: не встановленням місця перебування обвинуваченого; коли психічне захворювання обвинуваченого перешкоджає закінченню провадження в справі; коли не встановлено особу, яка вчинила злочин та у разі зупинення судом слідчих дій на час розгляду скарги на постанову про порушення кримінальної справи. Обґрунтовується

наукова думка автора про можливість ознайомлення із зупиненою кримінальною справою. Вказана можливість надається на підставі рішення Конституційного Суду України від 30.06.2009 р. № 16-рп/2009 у справі №1- 17/2009 за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини сьомої, дев'ятої, пункту 2 частини шістнадцятої статті 236-8 КПК України.

Здобувачем узагальнено, що ознайомлення з матеріалами кримінальної справи теоретично має місце на всіх стадіях досудового розслідування. Проте, опитуванням працівників слідчих підрозділів встановлено, що думку автора щодо можливості ознайомитись на всіх стадіях досудового розслідування розділяє лише 0,2% респондентів, а більшість - 88,1% вказує, що ознайомлення з матеріалами кримінальної справи, на їх думку, можливе лише на заключному етапі досудового слідства.

У підрозділі 2.2. «*Ознайомлення учасників процесу з матеріалами кримінальної справи на етапі закінчення досудового слідства*» проводиться детальний розгляд етапу завершення досудового слідства на предмет можливості ознайомлення з матеріалами кримінальної справи при закінченні досудового розслідування, що дозволяє автору визначити підстави та порядок обмеження прав на вільне отримання інформації.

Встановлено, що ознайомлення з матеріалами кримінальної справи на цьому етапі є частиною впорядкованої системної діяльності. Ця системна діяльність, як і будь-яка діяльність, наділена властивістю продовжуватись у часі, тобто характеризується часовим критерієм, та включає в себе певний набір послідовних дій. Процес ознайомлення з матеріалами справи на етапі закінчення досудового слідства має вагоме значення для реалізації учасниками кримінального процесу свого права на вільне отримання інформації.

Дисертантом визначено обсяг матеріалів кримінальної справи з якими має право ознайомитись кожний учасник кримінального процесу на цьому етапі досудового слідства, а саме: 1. Обвинувачений має право ознайомитись з постановою про притягнення його як обвинуваченого, з постановою про застосування до нього запобіжного заходу, з обвинувальним висновком.

2. Протокол затримання, постанова про застосування запобіжного заходу, протоколи слідчих дій, що були проведені за участю обвинуваченого, інші документи, які надавались чи повинні були надані обвинуваченому, надаються його представнику та захиснику у випадку заяви ними клопотання.

3. Протоколи слідчих дій, надаються особам, які приймають участь в їх провадженні. 4. Експерт уповноважений ознайомитися з матеріалами кримінальної справи, які відносяться до предмету судової експертизи, яку він виконує у цій справі. 5. Цивільний позивач та цивільний відповідач має право ознайомитись з матеріалами кримінальної справи, що стосуються заявленого у справі цивільного позову.

Дисертантом з'ясовано, що аби усунути неоднозначність формулювання повноважень учасника кримінального судочинства по ознайомленню з протоколом слідчої дії на етапі закінчення досудового слідства, необхідно

внести відповідні зміни до норм КПК України. Зазначену думку автора підтримали 77,8 % опитаних працівників досудового слідства.

Також у вказаному підрозділі розглянуті способи фіксації різних видів ознайомлення з матеріалами кримінальної справи та запропоновано єдиний порядок оформлення даної процесуальної дії у вигляді протоколу ознайомлення з матеріалами кримінальної справи. Удосконалений варіант зазначеного протоколу є у додатках дисертаційної роботи. Також пропонується внести зміни та доповнення в статті КПК України, які регламентують ознайомлення з матеріалами кримінальної справи, а також обґрунтовується необхідність збільшити реквізити, які існують на теперішній час у вказаному протоколі ознайомлення з матеріалами кримінальної справи. Розглядається думка щодо необхідності складання аналогічного протоколу ознайомлення з матеріалами кримінальної справи і на подальших - судових стадіях кримінального судочинства. Оскільки у вказаному протоколі відображається хід та результат процесуальної дії, пов'язаної з реалізацією учасниками кримінального судочинства свого права на ознайомлення з матеріалами кримінальної справи, що є додатковою гарантією у забезпеченні основних прав та свобод вказаних учасників.

Розділ 3 «Ознайомлення учасників процесу з матеріалами справи у судових стадіях кримінального судочинства» складається з двох підрозділів, у яких досліджуються особливості ознайомлення учасників процесу з матеріалами справи в судових стадіях кримінального процесу.

У підрозділі 3.1. «*Ознайомлення учасників процесу з матеріалами кримінальної справи у суді першої інстанції*» дисертантом проаналізована можливість учасників кримінального процесу реалізувати своє право на ознайомлення з матеріалами справи у суді першої інстанції. Зокрема, проаналізовано норму ст. 255 КПК України та її застосування у зв'язку із прийняттям Закону України «Про судоустрій та статус суддів» від 07.07.2010 р. Внаслідок чого встановлено, що хоча в нормі статті 255 КПК України законодавцем і не зазначено, як саме повинна відбуватись процедура ознайомлення з матеріалами справи у вищезазначеному випадку, проте розкрито та обґрунтовано, що ознайомлення має в даному випадку обов'язково проходити в приміщенні суду, під контролем секретаря судового засідання, який має надати за прямою вказівкою судді всі матеріали кримінальної справи, окрім матеріалів про застосування заходів безпеки, які проводились по справі.

Проведено порівняльно-правовий екскурс з приводу можливості реалізації вказаного права учасниками процесу на стадії судового розгляду в Україні та сусідніх державах (Російській Федерації, Білорусії), зокрема норми КПК цих держав та України проаналізовані та порівняні між собою. У результаті чого, автором встановлено, що в законодавствах вищеперерахованих країн мають місце не достатньо чіткі системи процесуального регулювання процедури ознайомлення з матеріалами справи в суді першої інстанції. Зокрема розкрито, що найбільш повно питання щодо регламентації процедури розгляду клопотань, заявлених учасниками процесу

при ознайомленні з матеріалами справи в суді першої інстанції, врегульовано законодавцем РФ. Оскільки законодавець РФ у нормах КПК надав розширений опис можливих дій судді та інших учасників процесу, які можуть виникнути на підставі реалізації учасниками процесу свого права на ознайомлення з матеріалами справи на стадії судового розгляду справи. Вказане, на думку автора, усуває розбіжності у трактуванні норм КПК та позбавляє пошуків вирішення ситуації, коли клопотання на ознайомлення з матеріалами справи заявлені на етапі судового розгляду справи.

Досліджена можливість складання протоколу судового засідання по частинах та, у відповідності із цим, специфіка процедури ознайомлення з таким протоколом судового засідання, що започатковано у РФ та в подальшому набуло поширення у «тривалих» справах в Україні. Вказане, на думку дисертанта, повинно набути схвальних відгуків у вітчизняних юристів. Оскільки у кримінальних справах по організованій злочинності, де фігурує в середньому більше 50 учасників кримінального процесу: підсудні, їх захисники, потерпілі, експерти, що виконували експертизи, свідки - які підлягають обов'язковому допиту в суді, протокол судового засідання за обсягом може становити більше 100 сторінок. В даному випадку одному з потерпілих у справі, який вирішив перевірити змістову точність технічного друку своїх показів у протоколі судового засідання та присутність в ньому всіх заявлених ним у суді клопотань не обов'язково очікувати завершення судового засідання та виготовлення повного варіанту протоколу з показаннями всіх учасників судового розгляду, щоб ознайомитись лише зі своїми надрукованими показаннями. Саме в цих випадках і підтверджується доцільність виготовлення протоколу судового засідання по частинах. Що надасть можливість кожному учаснику судового розгляду своєчасно ознайомитись з протоколом, перевірити його змістовність та надати на нього свої зауваження, викласти їх у клопотанні до голови суду.

Тому, дисертантом розглянута та розкрита можливість учасників вітчизняного процесу ознайомитись з протоколом судового засідання, який складається по частинах. Недосконалість реалізації вказаного права встановлено у 82,2 % вивчених нами кримінальних справах, в яких ознайомлення з протоколом судового засідання здійснювалось після винесення вироку. Практика ознайомлення з протоколом судового засідання в межах стадії судового розгляду мала місце лише у 7,6 % кримінальних справ. Лише у 0,2 % вивчених кримінальних справах встановлена можливість ознайомлення з протоколом судового засідання, коли не минули три доби з дня закінчення останнього судового засідання, а вирок ще не було винесено.

У підрозділі 3.2. «*Ознайомлення учасників процесу з матеріалами кримінальної справи у апеляційній та касаційній інстанціях*» досліджуються питання особливостей ознайомлення учасників процесу з матеріалами справи в апеляційній та касаційній стадіях кримінального процесу.

Проводиться детальний аналіз норм КПК України, які регулюють апеляційну та касаційну стадії судового провадження у кримінальній справі. У результаті чого автором пропонуються зміни до статей КПК, що мають

роз'яснювати працівникам суду процедуру ознайомлення учасників кримінального процесу з матеріалами кримінальної справи в суді на апеляційній та касаційній стадіях, а також покласти безпосередньо на суддів обов'язок щодо ознайомлення учасників судового розгляду (зокрема тих, які перебувають під вартою) з матеріалами кримінальної справи. Оскільки КПК України у своїх нормах не визначає посадову особу, яка б здійснювала функції по ознайомленню на цих стадіях кримінального судочинства.

На думку автора, справа не може бути витребувана із суду прокурором чи передана до іншого суду (судді) до закінчення строку, встановленого для подання апеляції. Протягом цього строку суд зобов'язаний надати сторонам за їх клопотанням можливість ознайомитися з матеріалами справи. Даний обов'язок покладається на суддю, який виніс кінцевий вирок чи постанову на даному етапі судового розгляду справи. У випадку, коли кримінальна справа на момент заяви клопотання про ознайомлення з нею, вже перебуває у суді апеляційної інстанції - обов'язок ознайомлення покладається на одного із суддів апеляційної інстанції.

Автором розглядається можливість ознайомлення з матеріалами справи і на касаційній стадії. Так, у відповідності з тим, що касаційне провадження (стадія кримінального процесу, в якій суд касаційної інстанції за скаргю прокурора або інших учасників процесу переглядає вироки, ухвали і постанови апеляційного суду, з'ясовує об'єктивну істину і вирішує питання про законність, обґрунтованість і справедливість вироку суду, виправляє допущені помилки і порушення) передбачає собою існування кримінальної справи та інформації, яка міститься у ній, розглядаються підстави для прямої дії статей 31 та 32 Конституції України. Встановлено, що суд другої інстанції не може відмовити скористатись особі своїм правом на отримання інформації, яка стосується її прав та законних інтересів. Разом з тим, він не має обов'язку виділяти час для ознайомлення з матеріалами кримінальної справи та не покладає вказаного обов'язку на жодну посадову особу.

У зв'язку із цим дисертантом вноситься пропозиція про доповнення статті 384 КПК України, в якій окрім того, що обґрунтовується думка, що особам, які вправі подавати касаційну скаргу, касаційне подання, надається можливість ознайомитись в суді з матеріалами справи для вирішення питання про внесення касаційної скарги чи подання, ще й пропонується визначити посадову особу, на яку покладався би обов'язок надання необхідних матеріалів справи для ознайомлення.

Дисертантом розглянуто часові аспекти подачі клопотання щодо ознайомлення з протоколом судового засідання, передбачені ст. 88 КПК України, та встановлено, що переважно по кожній з вивчених ним кримінальній справі Апеляційного суду Хмельницької області дане клопотання подавалось учасниками із порушенням строків (така ситуація присутня, у 82,2 % справ). По деяким кримінальним справам не порушувався лише строк ознайомлення з останнім протоколом судового засідання. У відсотковому співвідношенні кількість справ, де встановлено порушення строку ознайомлення з останнім протоколом судового засідання складає 0,2 %.

ВИСНОВКИ

У висновках на основі проведеного комплексного й системного дослідження питань ознайомлення учасників процесу з матеріалами кримінальної справи сформульовано теоретичні положення та рекомендації, що відповідають вимогам наукової новизни та мають значення для науки і правоохоронної практики, зокрема:

1. Ознайомлення з матеріалами кримінальної справи - це процес вивчення учасниками кримінального судочинства матеріалів слідчого та судового провадження, інших матеріалів, речових доказів та приєднаних до справи об'єктів, з метою отримання відомостей, необхідних для реалізації своїх прав та законних інтересів. Ознайомлення здійснюється слідчим (або суддею), у провадженні в якого перебуває кримінальна справа.

2. Норми кримінально-процесуального законодавства про ознайомлення з матеріалами кримінальної справи в залежності від регулювання особистих прав та свобод розмежовано на норми, які регламентують: 1) порядок використання конституційного права на свободу отримання інформації та 2) інформаційні відносини, що пов'язані з наданням кримінальної справи для вивчення учасниками кримінального судочинства.

Встановлено, що норми першої категорії, які регулюють порядок використання конституційного права, регламентують відносини по ознайомленню з матеріалами кримінальної справи потерпілим, цивільним позивачем, цивільним відповідачем, представниками вказаних учасників, а також підозрюваним, обвинуваченим та захисником; норми другої категорії - регламентують вивчення справи експертом, спеціалістом, понятим, перекладачем, свідком, державним обвинувачем.

На підставі сформульованого визначення встановлено коло учасників кримінального судочинства, які мають право на ознайомлення з матеріалами кримінальної справи, а також встановлені часові аспекти даного поняття. Коло учасників кримінального судочинства, які здатні ознайомитись з матеріалами кримінальної справи, визначається наявністю у змісті правового статусу учасника, встановленого КПК України права на ознайомлення з матеріалами кримінальної справи.

3. Визначено, що до числа учасників кримінального судочинства, які мають право ознайомитись з матеріалами кримінальної справи, відносяться: потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач, потерпілий в ролі «приватного обвинувача», їх представники, підозрюваний, обвинувачений, захисник, а також законний представник неповнолітнього підозрюваного (обвинуваченого), свідок, поняті, перекладач, експерт, спеціаліст, працівник оперативних підрозділів МВС України, державний обвинувач, підсудний, засуджений.

Встановлено, що ознайомлення з матеріалами кримінальної справи має місце з етапу порушення кримінальної справи до виконання вироку, апеляційного та касаційного розгляду, на стадії перегляду судових рішень за

ново виявленими обставинами. Проведене дослідження можливості ознайомитись з матеріалами кримінальної справи на стадії порушення кримінальної справи показало, що говорити про ознайомлення з матеріалами на даній стадії не коректно, у зв'язку із відсутністю самої кримінальної справи.

4. При аналізі часового аспекту реалізації права на вільне отримання інформації встановлено, що різноманітність порядку його здійснення залежить від стадії кримінального судочинства.

5. З'ясовано загальні суттєві ознаки поняття «ознайомлення з матеріалами кримінальної справи», коло учасників кримінального судочинства, які володіють правом на ознайомлення з матеріалами кримінальної справи, стадії кримінального судочинства, на яких можливе вивчення кримінальної справи, дозволили встановити загальний порядок досліджуваної процесуальної дії.

6. Встановлено, що до початку ознайомлення з матеріалами кримінальної справи необхідні відповідні підстави - сукупність юридичних фактів: наявність відповідних матеріалів кримінальної справи, документів, речових доказів у особи, яка здійснює провадження по кримінальній справі; обізнаність учасників кримінального судочинства в наявності матеріалів, з якими вони мають право ознайомитись, клопотання з боку цих учасників про реалізацію свого суб'єктивного права на ознайомлення з матеріалами кримінальної справи, рішення особи, в провадженні у якій перебуває кримінальна справа, про надання матеріалів для вивчення. Основним юридичним фактом, з якого починається ознайомлення з матеріалами кримінальної справи, є обґрунтоване клопотання про їх надання, яке звернене до особи, в провадженні у якій перебуває кримінальна справа.

7. Проаналізована практика діяльності посадових осіб, які здійснюють провадження по кримінальних справах, в умовах, коли сторони захисту протидіють порядку ознайомлення з матеріалами кримінальної справи. У зв'язку із чим:

- встановлено, що забезпечення таємниці досудового розслідування може бути досягнуто встановленням юридичного компромісу між інтересами розслідування та забезпеченням прав, свобод та законних інтересів інших учасників кримінального судочинства;

- з'ясовано, що ознайомлення підозрюваного (обвинуваченого) та його захисника з постановою про призначення судової експертизи після направлення даної постанови експерту не є порушенням права на захист, оскільки вказані учасники не позбавлені можливості заявити клопотання про доповнення питань, які винесені на експертизу;

- під час детального розгляду проблеми затягування строків ознайомлення з усіма матеріалами кримінальної справи узагальнено та конкретизовано рекомендації для слідчих, які можуть бути використані ними, для припинення затягування ознайомлення з усіма матеріалами кримінальної справи;

- запропоновано у зв'язку із вдосконаленням процесу ознайомлення з матеріалами кримінальної справи фіксувати дану процесуальну дію складанням протоколу «нового бланку» із відповідними реквізитами, які будуть відображати

сутність та загальний порядок реалізації норм про ознайомлення з матеріалами кримінальної справи.

8. Визначено, що насамперед потребують удосконалення норми КПК України, які регламентують процедуру ознайомлення з матеріалами справи, у зв'язку із чим запропоновано внести ряд доповнень до них.

Таким чином, теоретична та практична значимість отриманих результатів дисертаційного дослідження в тому, що висновки, які містяться у дослідженні, пропозиції та рекомендації можуть бути використані з метою подальшого розвитку відповідних аспектів забезпечення прав та законних інтересів особистості при ознайомленні з матеріалами кримінальної справи.

Достовірність та обґрунтованість висновків, отриманих у результаті дослідження, підтверджується використанням належної методології, наукової літератури, широкої нормативної бази, емпіричними даними, зібраними в процесі написання дисертаційного дослідження. Репрезентативність дослідження, як найважливіше підтвердження наукової обґрунтованості та достовірності отриманих результатів, забезпечується її географією, кількістю статистичних даних.

Пропозиції, що сформульовані в дисертації, можуть бути використані у нормотворчому процесі, в правозастосовній практиці органів та посадових осіб, які здійснюють кримінальне судочинство, а також в учбовому процесі юридичних вищих та середніх спеціальних учбових закладів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Осмолян В. А. Ознайомлення учасників досудового слідства з матеріалами кримінальної справи / В. А. Осмолян // Університетські наукові записки. - Хмельницький. - 2010. - № 1 (33). - С. 168-173.

2. Осмолян В. А. Понятійні питання процедури ознайомлення з матеріалами кримінальної справи як право осіб, що беруть участь у кримінальному провадженні у справі / В. А. Осмолян // Право і безпека. - Харків. - 2010. - № 3 (35). - С. 183-188.

3. Осмолян В. А. Порівняльний екскурс процедури ознайомлення учасників процесу з матеріалами кримінальної справи у вітчизняному законодавстві та законодавстві сусідніх країн / Осмолян В. А., Керевич О. В. // Вісник Запорозького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету МВС України. - Запоріжжя. - 2011. - № 1. - С. 54-61.

4. Осмолян В. А. Право учасників кримінального процесу на ознайомлення із матеріалами кримінальної справи в суді: порівняльно-правовий аспект / В. А. Осмолян // Університетські наукові записки. - Хмельницький. - 2011. - № 2 (38). - С. 334-340.

5. Осмолян В. А. Обґрунтування слідчої діяльності / В. А. Осмолян // Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України : II Всеукраїнська наук.-практ. конференція [серія : Юридичні науки], (Хмельницький, 20 листопада 2009 року) / Державна

прикордонна служба України. НАДПСУ. - Хмельницький : Вид-во Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, 2009. - С. 66-67.

6. Осмолян В. А. Строки та процедури ознайомлення учасників досудового слідства з матеріалами кримінальної справи / В. А. Осмолян // Тенденції та пріоритети реформування законодавства України : Мат-ли Всеукраїнської наук.-практ. конференції, м. Запоріжжя, 13 березня 2010 року : у 2-х частинах. - Запоріжжя : Запорізька міська громадська організація «Істина», 2010. - Ч. 2. - С. 129-130.

7. Осмолян В. А. Учасники кримінального процесу - юридичні та фактичні можливості ознайомитися з матеріалами кримінальної справи / В. А. Осмолян // Збірник наукових праць за мат-лами міжнародної наук.-практ. конференції «Перспективні інновації у науці, освіті, провадження і транспорті 2010». Том 13. Юридичні та політичні науки. - Одеса : Чорномор'є, 2010. - С. 40-42.

8. Осмолян В. А. Ознайомлення учасників процесу з матеріалами досудового слідства в справах про діяння неосудних або обмежено осудних осіб / В. А. Осмолян // Актуальні проблеми формування громадянського суспільства та становлення правової держави : Збірник наукових праць. - Черкаси : Видавець Чабаненко Ю. А., 2010. - С. 291-293.

АНОТАЦІЯ

Осмолян В.А. Ознайомлення учасників процесу з матеріалами кримінальної справи. - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 - кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. - Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2012.

У дисертаційному дослідженні розглядаються теоретичні та правові проблеми ознайомлення учасників процесу з матеріалами кримінальної справи. Аналізуючи наукові праці юристів, інших фахівців української та зарубіжної науки, матеріали слідчо-прокурорської й судової практики, автор розкриває суть інституту ознайомлення з матеріалами кримінальної справи, юридичні та практичні аспекти реалізації конституційного права на отримання інформації, передбаченої статтею 32 Конституції України. У роботі викладено обґрунтовану концептуальну схему наукових і прикладних положень, спрямованих на удосконалення процесу ознайомлення учасників процесу з матеріалами кримінальної справи. Запропоновано низку змін до КПК України та інших нормативних актів.

Ключові слова: матеріали справи, кримінальна справа, ознайомлення, досудове слідство, судове слідство, потерпілий, обвинувачений.

АННОТАЦИЯ

Осмолян В.А. Ознакомление участников процесса с материалами уголовного дела. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 - уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. - Национальная академия внутренних дел, Киев, 2012.

В диссертации рассматриваются теоретические и правовые проблемы ознакомления участников процесса с материалами уголовного дела. Анализ научных работ юристов, иных специалистов украинской и зарубежной науки, материалов следственно-прокурорской и судебной практики позволил раскрыть сущность института ознакомления с материалами уголовного дела, юридические и практические аспекты реализации конституционного права на получение информации, предусмотренного статьей 32 Конституции Украины. В работе изложено и обосновано концептуальную схему научных и прикладных положений, направленных на усовершенствование процесса ознакомления участников процесса с материалами уголовного дела. Предложено ряд изменений в УПК Украины и других нормативных актов.

Автором дано собственное определение понятия «Ознакомление участников процесса с материалами уголовного дела». Ознакомление участников процесса с материалами уголовного дела - это процесс изучения участниками уголовного судопроизводства материалов следственного и судебного производства, иных материалов, вещественных доказательств, других приобщенных к делу объектов, с целью получения информации, необходимой для реализации своих прав и законных интересов в уголовном процессе. Ознакомление осуществляется следователем (или судьей), в производстве у которого находится уголовное дело.

Автором исследуется содержание и назначение процедуры ознакомления с материалами уголовного дела в общем процессе расследования дела следователем; раскрывается процесс и порядок ознакомления с материалами уголовного дела, которые изложены в нормах статей УПК Украины, относительно их полноты и детализации законодателем; устанавливаются аспекты между конфиденциальностью и статусом информации, которая

содержится в материалах уголовного дела, к статусу участника уголовного процесса и его возможности получить доступ к указанной информации; осуществляется оценка права каждого участника уголовного процесса на возможность получить информацию; установлено конституционную природу норм на свободу получения информации, а также, что указанные конституционные нормы есть базисными для норм на ознакомление с материалами уголовного дела, которые содержатся в статьях УПК.

При установлении процессуального назначения и правовой нагрузки, которую несет на себе процедура ознакомления с материалами уголовного дела. диссертантом раскрыто и обосновано мнение - о"ТТШ. что все участники

уголовного процесса заинтересованы владеть информацией, которая содержится в материалах уголовного дела, но этого рода информация требует ограничение в доступе на определенных стадиях уголовного судопроизводства.

В исследовании рассмотрена гипотеза, что нормами на ознакомление с материалами уголовного дела предусмотрены конкретные виды материалов уголовного дела, которые должны предоставляться к ознакомлению. Эти материалы уголовного дела подлежат обязательному предоставлению для ознакомления следователем участнику уголовного судопроизводства, при условии существования у указанного участника соответствующего субъективного права на ознакомление и заявления ходатайства на ознакомление этим участником уголовного судопроизводства.

Сформулированные в работе положения, в целом, направлены на усовершенствование концептуальных основ методики ознакомления участников процесса с материалами уголовного дела, что имеет практическое значение для следственных подразделений.

Ключевые слова: материалы дела, уголовное дело, ознакомление, досудебное следствие, судебное следствие, потерпевший, обвиняемый.

SUMMARY

Osmolian V.A. Familiarization of legal proceedings participants with the materials of criminal case. - Manuscript.

Thesis for the PhD (Law) in scientific degree by specialty 12.00.09 - Criminal Process and Criminalistics; Forensic Examination; Operative Investigative Activity. - National Academy of Internal Affairs, Kyiv, 2012.

Theoretical and legal problems of familiarization of legal proceedings participants with the materials of criminal case are examined in the thesis. Analyzing scientific works of legal experts, other specialists of Ukrainian and foreign science, materials of investigation, prosecution of judicial practice the author reveals the essence of institution of familiarization with the materials of criminal case, legal and practical aspects of realization of constitutional right to acquisition of information in accordance with the Article 32 of the Constitution of Ukraine. The paper also includes theoretically conceptual scheme of scientific and applied fundamentals aimed at improvement of the process of criminal case. A number of changes to the Criminal Procedure Code of Ukraine and other legal documents have been suggested.

Keywords: materials of case, criminal case, familiarization, prejudicial investigation, judicial investigation, victim, defendant.